

PAPER DETAILS

TITLE: SURİYELİ MÜLTECİ HABERLERİNİN MEDYADA YANSITILMASI İLE İLGİLİ BİR ALGI

ANALIZİ: ESKİŞEHİR - İSTANBUL KARSILASTIRMASI

AUTHORS: Feyza DALAYLI

PAGES: 124-141

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2909217>

SURİYELİ MÜLTECİ HABERLERİNİN MEDYADA YANSITILMASI İLE İLGİLİ BİR ALGI ANALİZİ: ESKİŞEHİR – İSTANBUL KARŞILAŞTIRMASI

Feyza DALAYLI
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
feyza.dalayli@comu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-2193-8236>

<i>Atıf</i>	Dalaylı, F. (2023). Suriyeli Mülteci Haberlerinin Medyada Yansıtılması ile İlgili Bir Algı Analizi: Eskişehir – İstanbul Karşılaştırması. Journal of Communication Science Researches, 3 (2), 108-125.
-------------	--

ÖZ

Suriye’deki iç savaş bütün dünya ülkelerini etkilemiş olsa bile, sınır komşusu Türkiye en fazla etkilenerek çok sayıda Suriyeli mülteciyi misafir etmek durumunda kalmıştır. Mülteci konusu hem Türk hem de dünya medyasında yer almış ve yer almaya da devam etmektedir. Medyada çıkan haberler arasında duygusal anlam içerdiğinden mülteci çocuk haberlerinin etkisinin daha fazla olduğu düşünülmektedir. Özellikle çocuk haberlerindeki kullanılan fotoğraflar insanların duygularını olumlu/olumsuz düzeyde etkileyebilmektedir. Bu çalışmada İstanbul ve Eskişehir’de okuyan iletişim fakültesi öğrencilerinin Suriyeli mültecilerle ilgili yapılan haberlere yönelik algılarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Anadolu ve İstanbul Üniversitelerinde okuyan 16’şar iletişim fakültesi öğrencisiyle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları içerik analizi yardımıyla tablo haline getirildikten sonra Stuart Hall ve Van Dijk söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Görüşmecilere gösterilen iki mülteci çocuk fotoğrafının analiziye Roland Barthes’in göstergebilim kuramına göre yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda İletişim eğitim almalarına rağmen İletişim Fakültesi öğrencilerinin bile medyanın manipülatif yapısında olumsuz etkilenebildiği saptanmıştır. Bir diğer bulgu ise medyada çok fazla paylaşılan mülteci çocuk fotoğraflarının duygu ve düşüncelerin değişiminde önemli etkisi olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Mülteci, İletişim Fakültesi, Medya, Söylem Analizi, Göstergebilim.

A PERCEPTION ANALYSIS OF THE REFLECTION OF SYRIAN REFUGEE NEWS IN THE MEDIA: A COMPARISON OF ESKİŞEHİR - İSTANBUL

ABSTRACT

Even though the civil war in Syria affected all the countries of the world, its border neighbor Turkey was the most affected and had to host many Syrian refugees. The refugee issue has been covered in both Turkish and world media and continues to take place. It is thought that the effect of refugee children's news is more because it contains emotional meaning among the news in the media. Especially the photographs used in children's news can affect people's emotions positively / negatively. In this study, it is aimed to analyze the perceptions of communication faculty students studying in Istanbul and Eskişehir about the news about Syrian refugees. In the study, in-depth interviews were conducted with 16 communication faculty students studying at Anadolu and Istanbul Universities. After the results of the study were tabulated with help of content analysis, Stuart Hall and Van Dijk analyzed with method of discourse analysis. The analysis of the photographs of two refugee children shown to the interviewees

was made according to the semiotic theory of Roland Barthes. As a result of the study, it was determined that even the students of the Faculty of Communication could be adversely affected by the manipulative structure of the media, despite receiving communication education. Another finding is that the photographs of refugee children, which are widely shared in the media, have a significant effect on the change of feelings and thoughts.

Keywords: Syria, Refugee, Faculty of Communication, Media, Discourse Analysis, Semiotics.

GİRİŞ

Yakın tarihte Ortadoğu’da ortaya çıkan ve Arap Baharı olarak isimlendirilen halk hareketlerinin en hararetli örneği 2011 yılında Suriye’de yaşanmıştır. Zamanla ilerleyen ve artık bir iç savaş şeklini alan hareket yüzünden, sürekli artan sayıda Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Uluslararası platformda ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan Suriyeliler için kalıcı bir çözüm bulunamadığı ya da bu konuya karşı isteksiz yaklaşıldığı için bu sorun gün geçtikçe büyümüştür. Suriyeliler yalnızca Türkiye başta olmak üzere, Lübnan, Ürdün gibi komşu ülkelere sığınabilmışlerdir. Suriyeliler bu ülkelere sığındıktan sonra da bu defa sorun ev sahibi olan ülkelere başlamıştır. Suriyelilere yönelik dışlayıcı ve olumsuz algılar gün geçtikçe toplumda yayılmaya başlamıştır. Burada da en önemli rolü üstlenen dördüncü kuvvet olan medya olmuştur.

Her alanda olduğu gibi medya alanında da hızlı bir şekilde gelişen teknoloji insanlığın en korkunç anlarına tanıklık etmemizi sağlamaktadır. Bunun ilk örneği Körfez Savaşı’nda yaşanmıştır. Medya o güne kadar hiç yapılmamış bir şekilde, tüm toplumların birinci dereceden savaş görüntüleriyle savaşa tanıklık etmesine ortam oluşturmıştır. Medya için Körfez Savaşı’nın bir milat olmasının ardından, günümüzde artık medya bizi göstermiş olduğu görüntülerle tıpkı savaşın içindeymişiz gibi hissettirmektedir. Özellikle savaş mağduru kadınlar ve çocuklar medyada oldukça fazla yer bulmaktadır. Bu görüntüler ile medya toplum üzerinde ciddi bir algı yönetimi oluşturmaktadır.

Körfez Savaşı’nın sonrasında, medya Suriye’de ortaya çıkan savaş sonrasında yapmış olduğu haberlerle de tartışılıp konuşulmaya devam ediyor. Resmi verilere göre, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonrasında ortalama 5 milyon Suriyelinin ülkelerinden göç etmek zorunda kalmasının ardından dünya medya aracılığıyla çok büyük bir drama şahit olmaktadır (UNHCR, 2014; Shanto, 2010). Resmi makamlardan alınan son verilere göre Türkiye’de Aralık 2016 tarihinde ortalama 2,7 milyon Suriyeli sığınmacı bulunduğu bildirilmiştir (UNHCR, 2016). Bugün ise kesin sayı bilinmemekle beraber bu rakamın yükseldiği tahmin edilmektedir Dünyada diğer ülkelerle kıyaslandığında bu mülteci sayısı ile Türkiye en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkedir. Suriyelilerin bazılarının Akdeniz ve Ege Denizi üzerinden oldukça tehlikeli bir yolculuğu göze alıp Avrupa’ya geçmek istemesiyle, uluslararası platformda da Suriyeliler oldukça geniş yer almaktadır. Bu şekilde hem Türk basınında hem de uluslararası basında yer alan Suriyeli mülteciler konusu oldukça önemli ve incelenmesi gereken bir konudur. Çünkü Suriyeli mültecilerin medyada temsillerinin toplumun algısında oldukça önemli değişikliklere sebep olduğu düşünülmektedir.

Genel olarak medyanın Suriyeli mültecilere bakış açısıyla ilgili yapılan haberlerin yanı sıra, mülteci haberleri arasında en çok dikkat çeken çocuklarla ilgili yapılan haberlerdir. Medyanın bu haberlerle üreteceği temsiller ve bu temsiller sonrasında toplumda oluşabilecek kalıcı ya da düzeltilmesi zor önyargılar bu haberleri çok daha önemli hale getirmektedir. Medyanın çocuk haklarını bilmemesi / önemsememesi ve medyanın haber üretim pratikleri sebebiyle çocukların medyada yansıtılması sorunlu bir konudur. Medyanın bu sorunlu ilişkisi yalnızca çocuklarla da sınırlı değildir. Genel olarak medyada mültecilerin yansıtılması toplumdaki algı biçimleri üzerine çeşitli etkilerde bulunabilmektedir. Bu çalışmanın yapılma amacı, Türkiye’de ki İstanbul’da İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Eskişehir’de ki Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin Suriyeli mültecilerin medyada yansıyan haberleri ile ilgili olan görüşlerinin karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmesidir. Bu analiz sonucunda medya eğitimi alan İletişim Fakülteleri öğrencilerinin medyaya yönelik farkındalık eğilimlerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın problemi iki farklı şehirde bulunan İletişim Fakültesi

öğrencilerinin medyada yer alan mülteci haberleriyle ilgili, medyanın yapmış olduğu algı oyunlarının farkında olup olmadıklarının araştırılmasıdır. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

LİTERATÜR TARAMASI

Dünya üzerinde yaşanan savaşlar nedeniyle pek çok kişi göçmen ya da mülteci olmak zorunda kalmaktadır. Bu durum diğer ülkeleri özellikle de savaş ülkelerinin komşularını mülteci durumuyla baş başa bırakmaktadır. Devletler arası diyaloglar ile çözülmesi gereken mülteci sorunu çok zor durumların oluşmasını neden olmaktadır. Tarihte pek çok defa yaşanan mültecilik, sürgün edilme ya da göçmenlik kuramcılarının bile dikkatini çekmiştir. Özellikle Edward Said konuyla ilgili ciddi saptamalarda bulunmaktadır. Genel olarak bu kişilerin ülkelerinden uzakta yabancı damgası yiyerek normal dışı bir yaşamları olduğunun altını çizmiştir. Aynı zamanda Said'e göre mülteci kelimesi başlı başına uluslararası bir sorun olup medyada da manipülatif şekilde ele alınmaktadır (Said, 2002).

İnsanlık tarihinde günümüze kadar Suriyeliler gibi çok sayıda mülteci vatanlarını terk etmek zorunda kalıp çeşitli ülkelere gitmek zorunda kalmıştır. Örneğin, Current, soğuk savaşın ardından Küba'dan ABD'ye göç edenler içinde medyada temsillerinde bu göçmenlerin Amerikan normlarına uyduğundan bahsetmektedir (Current, 2008). Ayrıca, göçmenlerin özellikle ekonomik anlamda ABD toplumuna sağladıkları kazanımlarla ilgili yapılan bilimsel çalışmalarla, medyanın bu göç meselesini bir tehdit olarak yansıtmada arasında bir çelişki olduğu göze çarpmaktadır (Fryberg, 2012). Göçmenlerle ilgili oluşan bu belirsizlik ve tutarsızlığın, toplumu ne kadar önemli ölçüde etkilediği ve mevcut tedirginlik ve korkuları arttırdığı ortaya çıkmaktadır. Hemen hemen aynı şekilde, Glasgow Medya Çalışmaları Grubu'ndan Greg Philo ve Liza Beattie isimli araştırmacılar göçmenlerin medyadaki haberleri nasıl algıladıkları ile ilgili bir çalışma yapmışlardır. Bunun sonucunda göç sürecinin toplum içinde olumsuz bir süreç olarak algılandığı ortaya çıkmıştır (Philo ve Beattie, 1999). Van Dijk' de yapmış olduğu çalışmada Avrupa'da yaşaya göçmenler hakkındaki ırkçı söylemleri besleyen dört başlıktan bahsetmektedir: *Onlar farklıdır, Uyum sağlamazlar, Olumsuz eylemlerde yer alırlar ve Sosyal-ekonomik menfaatlerimizi tehdit ederler* (Dijk, 1987).

Bütün bu örneklerin ardından günümüze geri dönüp Suriyeli göçmen sorununu ele alacak olursak; öncelikle Birleşmiş Milletler Yüksek Komiseri Antonio Guterres'in *Telegraph* gazetesine verdiği bir demeçle başlamak faydalı olacaktır. *"Yaklaşık 20 yıl önceki Ruanda soykırımından bu yana bu kadar korkutucu seviyede artan bir mülteci akımıyla karşılaşmadık"*; ifadesiyle durumun ne kadar ciddi olduğunu belirtmektedir. Buna karşılık dünya toplumu Suriye'den akın akın dünyanın diğer ülkelerine gitmek zorunda kalan mülteciler için gerekenleri yerine getirmeyi başaramamıştır (Güçtürk, 2014).

Günümüzde çoğu kesimler tarafından Arap Baharı olarak anılan, 2010 yılında Tunus'ta başlayarak hızlı bir şekilde çevre Arap ülkelerine de yayılan toplumsal hareketler, Mart 2011'de Suriye'deki kitlesel gösterileri de tetikledi. Bunun ardından Suriye'deki mevcut rejimin sert müdahalesi yıllardır devam eden bir insanlık felaketine sebep oldu. Suriye İnsan Hakları Gözlem Örgütü'ne göre 2014 yılı aralık ayına kadar 300 bin civarında insan Suriye'deki iç savaş nedeniyle yaşamını yitirdi; 1,5 milyon civarında Suriyeli ise yaralandı. Bu bilançonun ardından Suriye'deki iç savaş kısa bir süre sonra bölgesel bir sorun haline aldı. Bunun bir sonucu olarak Toplamda 12 milyonu aşkın Suriyelinin, yani ülke nüfusunun neredeyse yarısının, çatışmalardan doğrudan etkilendiği bildirilmektedir. Bu sayının ortalama 7,6 milyonu Suriye içerisinde göç ederken, 3,2 milyon civarında Suriyeli de diğer ülkelere iltica etmiştir. Birleşmiş Milletler 'in yayımlanan son raporuna göre 1.622.839 Suriyeli Türkiye'ye, 1.169.350 Suriyeli Lübnan'a, 622.106 Suriyeli Ürdün'e ve 235.563 Suriyeli de Irak'a göç etmek zorunda kalmıştır (UNHCR, 2015).

Bütün bu oranlara baktığımızda Türkiye'nin bu göç hareketinden en çok etkilenen ülke olduğu ortaya çıkacaktır. Türkiye'de Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarına ve sorunlarına yönelik çalışmalar temel olarak Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) ve İl Özel İdareleri tarafından yürütülmektedir. AFAD Son resmi verilerine göre 5 Ekim 2015 itibariyle barınma merkezlerindeki

Suriyeli sayısı 257.531'dir. Ancak resmi rakamlara karşın, UNHCR raporuna göre Türkiye'de bulunan Suriyeli mültecilerin toplam sayısı 1,5 milyonu çoktan geçmiştir. Resmi sayının bile ne kadar yüksek olduğu göz önüne alındığında, Suriyeli mültecilerin bu derece yoğun olmasının Türkiye'de belirli problemlere sebep olacağı yadsınamaz bir gerçektir. Türkiye'nin "açık kapı" politikası uygulayarak kendisine sığınan tüm Suriyeli mültecileri kabul etmesi, sığınmacılara yapılan eğitim, sağlık ve insani yardımların tabi ki gelen mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamada oldukça büyük yardımı olmuştur. Fakat bunların yanında Türkiye'de bulunan Suriyeli mültecilerin çözülmesi gereken hala çok fazla sorunu bulunmaktadır. Bu sorunlardan ilki, hala belirli bir sonucu olmayan, Türkiye'de ki Suriyeli sığınmacıların hukuki statüsüdür. Suriyeli sığınmacılara ilk etapta insani boyut ön plana çıkarılarak *misafir* denilmiştir (Kılıç ve Üstün, 2014). Fakat *misafir* statüsünün herhangi bir hukuki yeri olmadığı için Ekim 2011 tarihinden itibaren İçişleri Bakanlığının 1994 Yönetmeliği'nin 10. maddesi uyarınca Suriyeli sığınmacılar *geçici koruma* statüsüne alınmıştır. Uluslararası dayanağı ise AB Konseyi'nin, Yugoslavya'dan AB'ye yapılan yoğun göçle başa çıkmak için kullandığı, 2001 yılındaki yönergesiyle alakalıdır (Avrupa Birliği Konseyi, 2014). Bahsi geçen geçişi korumanın üç temel esası bulunmaktadır;

- Açık sınır politikasıyla ülkenin topraklarına kabul edilme,
- Geri göndermenin önüne geçme,
- Gelen kişilerin acil ve temel gereksinimlerini karşılamaya yönelik önlemler almak.

Görüldüğü üzere Suriyeli sığınmacılar Türkiye için oldukça önemli bir yere sahip hale gelmişlerdir. Türkiye siyasi ve hukuki arenasında bu kadar fazla yer alan Suriyeli mülteciler tabi ki medya da oldukça geniş bir şekilde yer almaktadır.

Medya tarafından kullanılan dil ile ötekileştirilen ve hedef haline getirilen pek çok gruba karşı, toplumda ön yargı oluşturabilmektedir (İnceoğlu, 2012: 17). Medyanın bugünü ön yargı oluşturmak yerine farkındalık yaratmak için kullanması toplumsal açıdan çok daha faydalı bir konuma yerleşmesini sağlayacaktır. Ancak medyanın tutumu özellikle mültecilerle ilgili ayrımcılık, nefret temelli, toplumdaki mülteci düşmanlığını körükleyen, insan onuru ve haklarına karşı bir şekle sahip (Erdoğan, 2015: 158) olduğundan toplumun pek çok kesiminde bu olumsuz duyguların yayılımı mümkün olabilmektedir.

Fairclough (2001: 54) medya söylemlerinin gizli bir güce sahip olduğunu ve bunu kullananların da haberleri şekillendirip topluma aktarırken bu gücü topluma yansıttıklarını belirtmiştir. Buna bağlı olarak tek başına metnin bir önemi yoktur. Medya haberlerde belli bir etkiyi oluşturmak için belli failer ve bunların kanıtlarını kullanmaktadır. Mültecileri ve haber medyasını konu alan pek çok araştırma yapılmıştır. Seydi (2014) tarafından yapılan bir araştırmaya göre Suriyeli mülteciler Türk eğitim sistemi için önemli bir yük konumunda görülmektedir. Buna göre eğitimde kalitenin düşüşü ve bu konuda çözümlenmesi gereken çok sayıda problemin olması haber medyasında yanlış bir şekilde çok fazla işlenmiştir. Çalışmaya göre toplumun bu konuda görüşleri etkilenmiş ve medya tarafından yönlendirilmiştir. Boztepe'nin (2017) gerçekleştirdiği farklı bir çalışmanın bulgularına göre ise, Suriyeli mültecilerin TV'de olumsuz temsil edilmesi sonucunda toplumda biz ve öteki ayrımı pekiştirilmiştir. Çalışmada medyanın Suriyeli mültecilerin Türkiye'de yasadışı bir konumda bulunduğunun vurgulanması onlara karşı agresif bir bakış açısı oluşmasına neden olmuştur. Göker ve Kesin (2015) tarafından yapılmış bir araştırmada birbirinden farklı politik görüş ve perspektife sahip olan medyada Suriyeli mültecilerin temsili incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, söz konusu medya organlarının genel olarak mültecilerle ilgili "olumsuz ve kötümser" haber yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında bu haberlerin toplumun bakış açısı üzerinde önemli etkilerinin olduğu belirtilmiştir.

YÖNTEM

Mevcut çalışma İstanbul'da 16 Eskişehir'de 16 üniversite öğrencisiyle yapılacak olan derinlemesine mülakatın sonunda içerik analizi yapılarak sonuçlandırılmıştır. İstanbul'da ki 16 öğrenci İstanbul Üniversitesi'nden, Eskişehir'deki 16 öğrenci ise Anadolu Üniversitesi'nden seçilmiştir. Bu 16 öğrencinin her iki şehirde de 8'i kadın 8'i erkek olarak seçilmiştir. Bu öğrencilerle yapılacak olan

derinlemesine mülakatın sonunda, elde edilen veriler üzerinden içerik analizi yapılacaktır. İçerik analizinin amacı, metinle ya da görsel özellikler aracılığıyla bir grubun ya da olayın nasıl temsil edildiğini açıklamaktır (Bell, 2001). İçerik analizi, iletişimin açık / belirgin içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel tanımlamasına yönelik bir araştırma tekniğidir (Berelson 1952, 18'den aktaran Gökçe, 2006). İçerik analizi teknikleri arasında; sıklık analizi, kategori analizi, değerlendirici analiz, ilişki analizi ve diğer analizler bulunmaktadır. Bu çalışma da içerik analizinin; ilişki analizi ve değerlendirme analizi kısımları ön planda olarak kullanılacaktır.

Yapılan içerik analizinin ardından Stuart Hall ve van Dijk'e göre söylem analizi yapılarak veriler ayrıntılı olarak yorumlanmıştır.

Haberde kullanılan dil bir diğer ifadeyle söylemin yeniden yapılandırılma sürecinde Hall'a göre gerçekliğin temsili olay örgüsü ve olay örgüsüne özne olan kişiler vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Haberde kullanılan dil gerçeğin inşasında en etkili araç olarak kabul edilmektedir. Hall'a göre de benzer şekilde dil gerçeğin ifadesinde anlamın şekillenmesini sağlamaktadır. Gerçeklik ile dil arasındaki bağlantı anlamlandırmayla ilişkilidir (Hall, 1999: 93). Aynı zamanda Hall oluşturulan anlamlarda toplumsal ilişkiler, yapılar, siyasal ve kültürel pratikler de mutlaka bulunmaktadır. Hatta bunların sayesinde anlam ve dil, anlamlandırma ve temsil halini almaktadır (Hall, 2002: 117). Hall medya için bu durumu değerlendirmiş ve medyanın içinde bulunduğu bölgenin/yörenin/hegemonik gücün mutlaka haber diline yansımaya ortaya koymuştur (Hall, 2003). Bir başka ifadeyle medyada oluşturulan temsillerde anlam kodlamak çoğunlukla egemen ideolojik formasyondan bağımsız gerçekleşmez. Diğer yandan, Hall medyanın yalnızca haberi ürettiğini ancak anlamlandırma sürecinde haberin iletildiği kitlenin de önemli bir etkisi olduğunu belirtmektedir. Hall'a göre bu kod açım süreci olup egemen, muhalif ve müzakereci şekilde gerçekleşir (Hall, 2003). Buna göre, medyanın ürettiği temsil ve söylem her zaman hedef kitle üzerinde aynı etkide bulunmayabilir. Önemli olan hedef kitlenin medya metinlerine maruz kaldığı esnadaki kod açım sürecidir. Bu nedenle bu çalışmada Hall'un görüşlerinden yararlanmak gerekli ve önemli görülmüştür.

Çalışmada analiz esnasında kullanılan bir diğer kuramcı olan Van Dijk (2003: 24) ideolojilerin belli grupların dinamiğinin etrafında oluştuğunu ifade etmiştir. Bu durum temsilin de söz konusu grupların algı ve bakış açılarının çevresinde oluşmasına neden olmaktadır. Van Dijk bu durumun toplumda biz ve öteki bilincinin oluşmasına neden olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla yaygın söylem belli bir ideolojik grubun etkisiyle oluşmaktadır. Van Dijk'in görüşleri mülteciler açısından değerlendirildiğinde özellikle haber yapılırken onların da öteki ve yabancı statüsünden değerlendirilip toplumda belli bir konuma itildiğini söylemek mümkündür. Bilhassa haber metinlerindeki söylemler güç odakları lehinde üretildiği ve belirli çıkarlar doğrultusunda oluşturulduğu için Van Dijk'a göre alternatif bir okuma şekli olan eleştirel bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Bu çalışmada da Van Dijk tarafından üretilmiş olan eleştirel söylem analizinden destek alınmasının nedeni budur. Aynı zamanda Van Dijk'in mülteciler ile ilgili Batı medyasının da söylemlerini incelemesi araştırma kapsamında önemli görülmektedir. Van Dijk'a göre mülteci konulu haber söylemlerinin temelinde onların bir yük yani sığınmacı oldukları ülkelere ekonomik bir yük oldukları gerçeği bulunmaktadır. Van Dijk'a göre hâkim ideolojinin stratejisi kendisini olumlu gösterip ötekini olumsuz sunma üzerinedir (Van Dijk, 2003: 79-107).

Bütün bunların yanı sıra araştırmanın veri toplanması esnasında görüşmecilere son soruda konuyla ilgili 2 fotoğraf gösterilerek fotoğraflarla ilgili görüşleri alınmıştır. Bu fotoğraflara yapılan yorumlar ise Roland Barthes'ın görüşleri çerçevesinde analiz edilmiştir. Çünkü Barthes (1981: 102) fotoğrafın temsilinin dışında her şeye benzeyebileceğini ifade etmiş olup fotoğrafların çok derin anlamlara gelebileceğini vurgulamıştır.

Barthes fotoğraf çözümlemeleri yaparken Göstergebilim temelinden faydalanmıştır. Buna göre Barthes dil/söz, gösteren/gösterilen, dizge/dizim ve düz anlam/yan anlam incelemeleri yapmıştır (Barthes, 1977: 15-30). Barthes'a göre gösterilen nesne göstergeyi kullanan vasıtasıyla anlamlandırılır. Bu durumda görünen dışında daha derin anlamların aranması ve görülmesi mümkündür (Barthes, 1992: 23). Tanıdık

olduğu iki yolu seçen Barthes, fotoğrafı anlamlandırırken yine tecrübesine dayalı olarak bakılan ve bakan konumundan ele almıştır. Barthes fotoğrafın kazandığı varlığın aslında fotoğrafta yaşayanların yani öznenin ölüp nesneleşmesiyle mümkün olduğunu ifade etmektedir (Barthes, 1992: 27).

Araştırmanın bulgularına ulaşmak için kullanılacak ve görüşülecek olan kişilere yöneltilecek olan yapılandırılmış derinlemesine mülakat soruları aşağıdaki gibidir;

1. Mültecilerin Türkiye'ye gelişiyle Türkiye'de ne gibi değişiklikler gözlemlediniz?
2. Mültecilerin Türkiye'de bulunmasıyla ilgili genel görüşleriniz nelerdir?
3. Sizce medya mültecilerin haberlerini nasıl veriyor?
4. Medya'da yayınlanan haberler mültecilerle ilgili görüşlerinizi nasıl etkiledi?
5. Medya'da mültecilerin toplum için bir tehdit olarak gösterildiği söyleniyor, bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
6. Medyanın mültecilerle ilgili haber yaparken, kaçak kelimesini kullanması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
7. Suriyeli mültecilerin sahip olacakları hukuki statü ve düzenlemelerle ilgili medyadaki haberleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
8. Suriyeli mültecilerin ülkeyi olumsuz etkileyen bir olgu olarak görülmesiyle ilgili sizce medyanın bir katkısı var mıdır? Varsa bu nasıl bir katkıdır?
9. Son soruda da aşağıda yer alan iki fotoğraf gösterilerek, görüşülen öğrencilerin düşünceleri alınacaktır.

BULGULAR

Soru 1: Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde, Eskişehir'de sınıf farkı olmaksızın (1.,2.,3.,4. sınıflar) özellikle erkeklerin mültecilerin gelişiyle işsizliğin artışından rahatsızlık duyduğu göze çarpmaktadır. Fakat İstanbul ile Eskişehir kıyaslandığında, İstanbul'da işsizliğin artışından yakınanların sayısı Eskişehir'de olduğu kadar fazla değildir. İş imkânı ve fiziki büyüklük açısından İstanbul ve Eskişehir mukayese edildiğinde İstanbul'un çok daha fazla imkana sahip olması bu durumun nedeni olarak düşünülebilir. Bu durum İletişim Fakültesi öğrencilerinin medya haberlerinden etkilendiğinin bir göstergesi sayılabilir. Çünkü görüşmeciler medyadaki haberlerin etkisinde kalarak fikir yapılarını biçimlendirmektedir.

Bu durumun en büyük nedenlerinden biri olarak, İstanbul'da Eskişehir'e göre çok daha fazla mülteci olduğundan İstanbul'daki öğrencilerin artık mültecilerin varlığına alışmış olmaları gösterilebilir. İnsanlar birlikte yaşadıkları ve bire bir gözlemledikleri olaylara karşı daha empatik bir bakış açısı sergileyebilirler. Her ne kadar medyada mültecilerle ilgili olumsuz haberler yapılsa da gördükleri manzara farklı olduğunda kendi görüşlerini oluşturmaları çok daha kolay olmaktadır. Aynı zamanda bu öğrencilerin Eskişehir'dekilere göre medya okur yazarlığı konusunda daha eğitimli oldukları da söyleyebilir. Medyanın yönlendirmelerine karşılık kendi görüşlerini oluşturarak davranış geliştirme eğilimi göstermektedirler. Toplumsal kamplaşmanın da mültecilerden sonra arttığını düşünen görüşmeciler benzer şekilde İstanbul'daki mülteci sayısının daha fazla olması ve birlikte yaşam deneyimleri yüzünden böyle bir görüş geliştirmişlerdir. Diğer yandan bu ifadenin medyadan duyularak zihinlere yer ettiğinin düşünülmesi muhtemeldir.

Tablo 1: Eskişehir 1. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
1.SORU								
Yoksullaşma	x		x					
Nüfus Artışı	x	x						
Dilenci	x	x			x			
İşsizlik Artışı		x	x	x		x	x	
Ucuz İş Gücü		x		x				
Terör Artışı			x					
Hırsızlık			x					
Asayişin Bozulması			x					
Sokak Çocukları			x					
Kültürel Etkileşim Artışı			x	x				x

Tablo 2: İstanbul 1. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
1.SORU								
Nüfus Artışı	x							
Barınma ve Beslenme Sorunları	x							
Ucuz İş Gücü	x							
Dilenci		x						
Olumsuz Bakış Açısı		x						
Hırsızlık			x					
İşsizlik		x	x					
Mültecilerin Adaptasyonu					x	x		
Ulus Devlet Anlayışının Bozulması							x	
Toplumsal Kamplaşma			x			x	x	
Kaçak Mülteciler								x
Nefret Söylemi								x
Ayrımcılık								x

Soru 2: Bu soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, Eskişehir’de cinsiyet ve sınıf farkı gözetilmeksizin mültecilere karşı olumsuz bir bakış açısı ortaya çıkmıştır. Buna karşılık İstanbul’da yapılan görüşmeler sonrasında yalnızca 1 görüşmecinin mültecilere karşı olumsuz bakış açısına sahip olduğu saptanmıştır.

Aynı zamanda verilen yanıtlarda en fazla kullanılan ifadelerle bakıldığında Eskişehir’deki öğrencilerin daha fazla olumsuz ifade kullanma eğiliminde olduğu dikkati çekmektedir. Buna karşılık İstanbul’daki görüşmeciler mülteci durumuna daha empatik bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Bu sonuçların pek çok nedeni olması muhtemeldir. Genel olarak, insan gerçek yaşamda mültecilerin durumunu bire bir gözlemlemediği zaman medyada gördüğü haberlerin daha fazla etkisinde kalabilir. İstanbul’da Eskişehir’e göre çok daha fazla mülteci yaşadığı için İstanbul’daki görüşmecilerin bu kişilerle ilgili daha olumlu görüşleri olması normal görünmektedir. Buna karşılık Eskişehir’deki öğrenciler durumu yalnızca duydukları ve medyadan edindikleri bilgiler vasıtasıyla değerlendirdiği için mültecilerle ilgili daha olumsuz görüşlere sahip olabilirler.

Tablo 3. Eskişehir 2. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
2.SORU								
Hırsızlık	x							
Asayişin Bozulması	x							
Mültecilere Olumlu Bakış Açısı			x				x	x
Mültecilere Olumsuz Bakış Açısı	x	x		x		x		x
Teolojik Müeyyide (Bakış Açısı)		x			x			
Vicdan		x			x			
Türk Yardımseverliği						x		

Tablo 3: İstanbul 2. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
2.SORU								
Mültecilerin Mecburiyeti	x							
Suriyeli Sorunu	x							
Mültecilere Olumlu Bakış Açısı						x	x	
Mültecilere Olumsuz Bakış Açısı		x						
Din Kardeşliği			x					
Kültür ve etkileşim					x			
Teolojik Müeyyide (Bakış Açısı)						x		
Vicdan				x				
Türk Yardımseverliği					x			

Açık Kapı Politikası								
Misafir					X			

Soru 3: Bu soruya karşılık Eskişehir’de ve İstanbul’da yapılan görüşmeler analiz edildiğinde, görüşmecilerin cinsiyet ve sınıf farkı gözetilmeksizin medyanın taraflı haber yaptığını ifade ettikleri ortaya çıkmıştır. Eskişehir ve İstanbul’da ki medyaya bakış açısına yönelik dikkat çeken ayrım ise İstanbul’da ki görüşmecilerin çoğunun *medyanın mülteciler aleyhine haber yapması* yönündeki görüşleridir. Bu yöndeki görüşü görüşmecilerden biri şu şekilde ifade etmiştir: “*Suriyeli* kimliğinin Türkiye sosyolojisine sağlıklı katılımının sağlanamaması ve toplumsal kutuplaşmanın malzemesi haline getirilmesine en büyük katkıyı medya sağladı. Mültecilere yönelik dışlayıcı söylemin yaygınlaştırılarak toplumsal bilince işlenmesi suçunu siyasi aktörlerden sonra medya işledi.” İletişim fakültesi öğrencilerinin bu tarz yanıtlar vermesi ve medyanın taraflı haber yaptığını ifade etmesi bu araştırma kapsamında beklenen sonuçlar arasındadır. Buna bağlı olarak görüşmeciler mültecilerin medyada kötü gösterildiğine inanarak mültecilere karşı olumlu bakış açısı geliştirmiş olabilirler. Diğer sorularla benzer şekilde Eskişehir’deki öğrencilerin yanıtları daha olumsuzken İstanbul’daki öğrencilerin mültecilere bakış açısı daha olumlu görünmektedir. Eskişehir’de hiçbir öğrenci din kapsamlı bir yanıt vermemişken İstanbul’daki öğrenciler toplumda da çok fazla konuşulan din kardeşliği kavramından bahsetmişlerdir. Bu durumun sosyolojik boyutunu da ortaya koyar niteliktedir.

Tablo 4: Eskişehir 3. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
3.SORU								
Taraflı Haber	X	X	X	X	X	X	X	X
Çıkar/Rant			X	X		X		
Tarafsız Haberler								
Gasp ve Dilenci Haberleri		X						
Mülteci Aleyhine Haberler	X	X						
Ajıtasyon	X		X					
Medyanın Olumsuz Algı Oluşturması	X							X
Eksik Bilgi								X

Tablo 5: İstanbul 3. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
3.SORU								
Taraflı Haber	x	x		x	x	x		
Çıkar/Rant		x						
Tarafsız Haberler					x			
Mülteci Aleyhine Haberler	x		x		x	x	x	
Ajitasyon	x						x	
Medyanın Olumsuz Algı Oluşturması					x		x	
Eksik Bilgi								
Medyanın Duyarsızlığı			x	x				
Medyada Kutuplaşma							x	x
Medyada Mültecilere Dışlayıcı Söylem								x

Soru 4: Eskişehir’de sınıf ve cinsiyet farkı olmaksızın bütün görüşmecilerin düşünceleri, medyanın mülteciler hakkında yapılan haberlerle vatandaşların görüşlerini kimi zaman olumsuz kimi zamanda olumlu etkilediği yönündedir. Buna karşılık, İstanbul’daki görüşmeciler, medyanın mültecilere yönelik yapmış olduğu haberlerin kendi görüşlerini etkilemediğini ifade etmişlerdir. Eskişehir’deki görüşmecilerden birinin ifadelerinden, medyanın kendisinin görüşlerini hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilediğini ve görüşmecinin kendi içinde konuyla ilgili çelişkiler yaşadığı anlaşılmaktadır. “Medya bazen yanlış düşüncelere sebep olabiliyor. Duyguları körükleyip, mültecilere kızmamızı sağlıyor. Medyada yayınlanan haberlerden sonra, mültecilere karşı tabi ki fikrimde değişimler oldu. Diğer yandan, medya sayesinde empati yapmayı öğrendim çünkü mültecilerin başına gelenler bizim başımıza da gelebilirdi.” Buna karşılık İstanbul’da ki görüşmecilerden biri medyanın kendi görüşleri üzerinde etkisi olmadığını şu cümlelerle ifade ediyor: “Medyada yayınlanan haberlere itibar etmiyorum çünkü çevremde pek çok Suriyeli aile var ve büyük zorluklar içinde yaşamaya çalıştıklarını görüyorum. Açıkçası medyadaki bütün haberlere itibar etmemek gerektiğini düşünüyorum. Çünkü haberlerin çoğu "haber okutma-tık alma" maksadı ile yapılıyor. Bu sebeple haber akışlarından ziyade bölgeden haberler veren kişileri takip ediyorum”. Bu durum temelde her iki şehirde de iletişim eğitim verilmesine rağmen bireylerin kendi görüşlerini toplumsal dinamiklere bağlı olarak oluşturabildiğini de ortaya koyar niteliktedir. Özellikle Eskişehir’deki hiçbir görüşmeci “medyanın etkisi yok” ibaresini kullanmamıştır. Buna karşılık İstanbul’da medyanın etkisi olmadığını düşünen çok sayıda görüşmeci vardır. Bu aslında İstanbul’daki görüşmecilerin kendi görüşlerini medyadan bağımsız oluşturduklarını da ortaya koyma istekleriyle bağlantılı olabilir. Eskişehir ve İstanbul arasındaki bu görüş farklılığı çalışma kapsamında önemli görülmektedir. Söz konusu farklılığın öğrencilerin aldıkları eğitimle ilgisi olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 6. Eskişehir 4. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
4.SORU								
Medyanın Olumsuz Etkisi Var	x	x	x		x	x	x	x
Medyanın Etkisi Yok	x			x		x		x

Tablo 7: İstanbul 4. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
4.SORU								
Medyanın Olumlu Etkisi Var		x			x			
Medyanın Olumsuz Etkisi var	x		x					
Medyanın Etkisi Yok		x		x	x		x	x

Soru 5: Eskişehir ve İstanbul'daki görüşmeciler cinsiyet ve sınıf farkı olmaksızın çoğunlukla mültecilerin tehdit oluşturduğu yönünde cevaplar vermiştir. Yalnızca İstanbul'da 1. Sınıftaki kadın öğrenci mülteci sorunun sosyal bir sorun oluşturduğunu şu cümlelerle ifade etmiştir. “Bir tehditten ziyade sosyal bir sorun olarak algılanıp onların sorunlarına karşılıklı çözüm bulunması gerektiğini düşünüyorum”. Görüldüğü üzere verilen bu yanıtlar medyanın bireylerin görüşlerini oluşturmadaki etkisini ortaya koyar niteliktedir. Bu soruya verilen yanıtlar iki şehir için tamamen birbirinin zıttı yönündedir. İstanbul'da hiçbir görüşmeci mültecileri tehdit olarak görmezken Eskişehir'dekilerin önemli bir kısmı tehdit şeklinde görmüştür. Buna karşılık yine Eskişehir'de pek çok öğrenci bu konuda karışıklık yaşadığı için hem tehdit hem de tehdit değil yanıtı da vermiştir. Dolayısıyla bu görüşlerin oluşmasında toplumsal dinamiklerin yanı sıra medyanın da etkisinin olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Görüşmeciler iletişim ve medya eğitimi almalarına rağmen muhakeme konusunda karmaşa yaşamaktadır. İstanbul'daki görüşmecilerin mültecilerle ilgili yanıtlarının daha olumlu olmasının nedeninin gerçek yaşamda daha fazla mülteci tanımları ile ilişkisi olabileceği düşünülmektedir. İstanbul metropol olduğu için Eskişehir'den çok daha fazla mülteci yaşamaktadır. Öğrencilerin medyanın aksine gerçek hayatta konuyla ilgili daha fazla tecrübe edinmeleri genel görüşleri üzerinde etkili olabilmektedir.

Tablo 8. Eskişehir 5. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
5.SORU								
Tehdit	x	x		x	x	x	x	x
Hem Tehdit hem değil	x	x	x	x		x		x

Tablo 9: İstanbul 5. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
5.SORU								
Tehdit Oluşturuyor		x	x	x		x		
Tehdit Oluşturmuyor								
Sosyal Sorun	x							

Soru 6: İstanbul’da ve Eskişehir’deki görüşmeciler yarı yarıya medyanın mültecilere kaçak demekle hem haklı hem de haksız olduğunu düşünmektedir. Bunun da en büyük nedeni ülkemize ve diğer ülkelere kaçak yollarla giren mültecilerin içinde bulundukları durumdan dolayı kaçak olarak adlandırılmalarının yanlış bulunmamasıdır. Fakat medyanın mültecilere hakaret anlamında kaçak demesini görüşmeciler haksız bulmaktadır.

Eskişehir’de ki görüşmecilerden biri düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir: “Kaçak denilince zaten bir ülkeye izinsiz girmiş oldukları anlamına gelmiyor mu? Bu mültecilerin kayıtları olmadığından ülkemize giren kişilerin de normal vatandaş mı terörist mi ayırt edilemediğinden bana göre kaçak kelimesi kullanılabilir. Bu kelime iki tarafa da çekilen bir kelimedir. Fakat benim için kaçak kelimesi mücadeleden kaçan ülkesi için savaşmayan anlamına geliyor.” Bu yanıtı göre saptırmadan doğrudan ifade edildiğinde mültecilere kaçak denmesi yanlış algılanmamaktadır. Ancak medyanın bu durumu saptırarak hakaret mahiyetinde kaçak kelimesini kullanması görüşmeciler tarafından genelde yanlış görülmektedir.

Buna karşılık İstanbul’daki görüşmecilerden biri ise, “Kaçak kavramı, bir ülkeye yasa dışı giriş yapan kişiler için kullanılan bir kelimedir ve haliyle ülkeye yasal yollardan giriş yapmamış kişiler için kullanılmasında bir sakınca görmüyorum. Çünkü ben pasaportum olmadan ve sınırdan geçmeden bir ülkeye girsem ister mülteci olayım ister olmayayım kaçak durumuna düşerim haliyle mülteciler de ülkemize gelirken bu duruma düşmektedir. Kaçak yasal olarak tanımlanmış bir tabirdir ve devletin izin verdiği yönettiği göç ve sığınma organizasyonlarının haricini kapsar. Medya bunun haricindekilere kaçak diyorsa haklı genel mültecilerin durumuna kaçak diyorsa algı yaratmaya çalışıyor olarak düşünürüm” diyerek görüşlerini ifade etmiştir. Görüldüğü üzere bu ifadeler Eskişehir’deki görüşlerle paralellik göstermektedir.

Tablo 10. Eskişehir 6. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
6.SORU								
Kaçak Denmesi Doğru	x			x		x		
Kaçak Denmesi Yanlış	x	x		x	x		x	x
Hem Doğru Hem Yanlış	x	x		x	x		x	x

Tablo 11: İstanbul 6. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
6.SORU								
Kaçak Diye Bahsediliyor	x	x	x	x	x	x	x	x
Kaçak Diye Bahsedilmiyor							x	
Kaçak Demekle Medya Haklı	x	x	x		x			
Kaçak Demekle Medya Haksız		x		x		x		x

Soru 7: Eskişehir'deki görüşmeciler mültecilere *vatandaşlık verilip, onların hukuki haklardan yararlanmasına* olumsuz bakarken İstanbul'daki görüşmeciler bu konunun medya tarafından saptırıldığını düşünmektedir.

Eskişehir'deki görüşmecilerden biri görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “Ülkemizde de çok fazla aç ve açlıkta olan insan var. Tabi ki de mültecilere de yardım etmeliyiz, fakat bu kadar ayrıcalık tanınması bana doğru gelmiyor.” Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere Türkiye'nin öncelikle kendi vatandaşları arasındaki ihtiyaç sahiplerini gözetmesi daha doğru gelmektedir. Genel olarak Türkiye gelişmekte olan ve ekonomik refah seviyesi yüksek bir ülke konumunda değildir. Buna bağlı olarak ekonomik faktörlerin de görüşmecilerin mültecilerle ilgili görüşlerini etkilediğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda medya tarafından mültecilere vatandaşlık verildiğinde sahip olacakları haklar ve buna karşılık Türk milletinin ekonomik açıdan yaşayacağı problemler ifade edildiğinde otomatik olarak bireylerin görüşleri olumsuz yönde şekillenmektedir.

Buna karşılık İstanbul'daki görüşmecilerden biri ise, medyanın durumu saptırdığını şu şekilde ifade etmektedir: “Medyada çıkan bu yöndeki haberleri oldukça kışkırtıcı buluyorum zaten halk bu konuda hassasken bu yarayı kaşıyıp durmak oldukça anlamsız. Tabi ki bizim vatandaş olarak kendi ülkemizde belli haklardan yararlanacak olan mültecilerin nelere sahip olacağını bilmemiz de gerekli bu yüzden medya bunu abartmadığı sürece bu yönde haberler yapılması doğal ama abartıldığı görüşündeyim.” Bu soruya genel olarak iki şehirde yaşayan öğrenciler de “vatandaşlık verilsin” şeklinde yanıt vermemiştir. Ancak Eskişehir'dekilerin “vatandaşlık verilmesin” yönündeki ifadeleri daha baskındır. İstanbul'dakilerin yaşanan sorunun direkt olarak medya ile ilgili olduğu görüşündedir. Bu durum medyanın insanların görüşlerini oluşturmadaki etkisini ortaya koyar niteliktedir.

Tablo 12: Eskişehir 7. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
7.SORU								
Bilgi Yok							x	
Vatandaş Statüsü Kazanmalılar					x			
Vatandaşlık Verilmesin	x	x	x	x	x	x	x	x

Tablo 13: İstanbul 7. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
7.SORU								
Bilgi Yok	x							
Vatandaşlık Verilsin					x			
Vatandaşlık Verilmesin					x	x		
Medya Durumu Saptırıyor	x	x	x	x	x	x	x	x

Soru 8: Hem Eskişehir’de hem de İstanbul’da cinsiyet ve sınıf farklı olmaksızın her görüşmeci mültecilerin olumsuz bir olgu olarak görülmesinde medyanın etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu oldukça çarpıcı bir sonuçtur. Medya eğitimi alan öğrencilerin bu şekilde görüş geliştirmesinin konuya daha içerden bakabilmeleri ile ilgisi olduğu düşünülmektedir.

Eskişehir’deki görüşmecilerden biri, düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir: “Medya kesinlikle tarafsız değildir. Her medya kuruluşunun kendine göre benimsemiş olduğu bir görüş vardır ve her medya kuruluşu bu görüşleri destekleyici paylaşımlarda bulunuyor. Bu yüzden mülteciler hakkında yapılan olumsuz haberler de çok fazla kişinin fikri üzerinde etkili olmaktadır.” Buna bağlı olarak medyanın etkisinin mültecilerle ilgili görüşlerin şekillenmesinde bariz bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşılık İstanbul’da bir görüşmeci: “Medyanın katkısı elbette vardır. Medya ülkemizde belli sayıdaki Suriyelinin yaşattığı olumsuzluğu topluma bir korku yaratma düşüncesi içinde sunarsa elbette bu sorun doğurur. Unutmayalım farklı bir kültür farklı bir toplum yapısı ve farklı değerler elbette çatışır bize düşen bu çatışmayı uzlaştırmaya dönüştürmek medya ya düşen ise her olumsuzluğu korku algısı yaratmak için kullanmamak ve çatışmayı körüklememektir.” şeklinde görüşlerini ifade etmektedir. Bu yanıtta Eskişehir’deki görüşmecilerin ifadelerin çok uzak değildir. Genel olarak her iki şehirdeki görüşmecilerin medyanın görüşleri oluşturmadaki rolünün farkında olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 15. Eskişehir 8. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
8.SORU								
Olumsuz Bir Olgu Olarak Görülmesinde Medyanın Etkisi Var	x	x	x	x	x	x	x	x
Olgu Olarak Görülmesinde Medyanın Etkisi Yok								

Tablo 16: İstanbul 8. Sorunun Cevapları

	1.SINIF		2.SINIF		3.SINIF		4.SINIF	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
8.SORU								
Olumsuz Bir Olgu Olarak Görülmesinde Medyanın Etkisi Var	x	x	x	x	x	x	x	x
Olgu Olarak Görülmesinde Medyanın Etkisi Yok		x						

Fotoğraf Analizi Yorumları:

Fotoğraflarda gösterilen yalnızca iki küçük çocuk gibi görünüyor. Fakat görüşmecilerin yapmış oldukları yorumlara göre aslında bu fotoğraflar iki küçük çocuktan çok daha fazlasıdır. Eskişehir’de ki bir görüşmeci şu şekilde yorumlamıştır: “Çocukların fotoğraflarını sosyal medyada paylaşıp altına duygu ve düşüncelerini yazmakla bir yere varılmadığını düşünüyorum. Herkes elinden gelenin daha fazlasını yapmalı. O çocukların hak ettikleri yaşam bu değil. Bu görüntüleri gördükçe aslında hepimiz suçlu konumunda oluyoruz.” Buna göre bu çocuklar aslında bütün toplumların suçluluğunun bir yansıması ve ifadesidir.

Eskişehir’de ki diğer bir yorumda ise; “Adı üzerinde bunlar sadece fotoğraf, ben bakınca korku, vahşet, dram kahredilen iki masum can ve gelecek görüyorum.” Bu yoruma göre de fotoğrafın aslında gösterdiği korku, vahşet, dram ve gelecektir. Genel olarak Eskişehir’de ki görüşmeciler bu fotoğrafların aslında bir insanlık suçu olduğunu, dram, korku, vahşet ifade ettiğini ortaya koymuştur. İstanbul’daki görüşmecilerden biri ise şu şekilde duygularını ifade etmiştir: “Fotoğraflar medyada çok yer buldu özellikle sosyal medyada haliyle sembolleşmiş çocuklar oldular, keşke insanlar ölümleriyle sembolleşmeseler yaşarken yaptıklarıyla sembol olsalar. Ayrıca fotoğraflardaki çocuklar savaşın bize ne kadar kötü ve acımasız olduğunu gösteriyor bu sadece o ülkenin değil insanlığın sorunu ve bu savaşın bitmesi için bir çözüm bulunması gerekiyor.”

Diğer bir görüşmeci ise; “Bu fotoğraflar dünya gündeminde uzun süre tartışılmış hatta foto muhabirlerine ödüller takdim edilmiş üst düzey Avrupa toplantılarında gündeme getirilmiştir. Bütün bunlar batının ne kadar samimiysiz tavrının olduğunu göstergesidir. Bu yüzden insani olarak sorumluluk hissediyoruz. Ülke olarak da bunun bilincine tam anlamıyla varmalıyız ki yarın tarih sahnesinde oynayacak rolümüz olsun. Nasıl ki tarihimiz bugün bize büyük misyon yüklüyorsa sonra ki nesiller de bizden güç alsın. Bu fotoğraflara baktığımızda sadece hüznün duymak ya da vicdanımızın sızlaması bir önem teşkil etmez. Çünkü yarın daha acıması daha yürek burkan fotoğraflar görmeyeceğimiz ne malum. Sonuç olarak insanız ve insan olduğumuz için sorumluyuz.” İstanbul’da da bu fotoğrafların ifade etmiş olduğu düşünceler aslında bu fotoğrafların bir insanlık suçunu ifade ettiğidir. Aynı zamanda bu fotoğraflardan bütün insanlığın mesul olduğudur.

SONUÇ

Bu çalışma Suriye’de çıkan iç savaş sonrasında mültecilerin sığınma amacıyla Türkiye’ye gelmelerinin ardından, nasıl algılandıklarıyla ilgili bir analiz yapmayı amaçlamıştır. Algı analizi yapılırken medyada yayınlanmış olan haberler temel alınmıştır. Özellikle araştırma için medya okur yazarlığı olan ve konuyla ilgili bilinçli iletişim fakültesi öğrencileri seçilmiştir. Hem İstanbul Üniversitesi hem de Anadolu Üniversitesi’nden öğrencilere mültecilerle ilgili sorular yöneltilmiş ve son olarak da medyada çok fazla yer verilmiş iki mülteci çocuğun fotoğrafları gösterilmiştir. Çalışmada sorulara verilen yanıtların analizleri Stuart Hall ve Van Dijk söylem çözümlemesiyle analiz edilmiş olup fotoğraflara verilen yanıtların analizinde Roland Barthes’ın göstergebilim yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında medya eğitimi alan öğrencilerle görüşülmesinin en önemli nedeni, eğitilmiş bireylerin görüşlerine ulaşabilmektir. Çalışmanın başında medyanın tüm etkileri, görevleri ve yapabilecekleri ile ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olan görüşmecilerin medya manipülasyonun da farkında olacağı varsayılmıştır. Ancak Eskişehir’deki görüşmeciler daha fazla olmak kaydıyla genel olarak her iki şehirdeki İletişim Fakültesi öğrencilerinin de medyanın yönlendirmelerinden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Dünya üzerinde mülteciler bir problem olarak görülmektedir. Medyanın mülteci temsilleri de bu problemin toplum içinde daha büyük ve aşılamaz ve konuma yerleşmesine neden olmaktadır. Medya, trajediyi bir malzeme haline getirerek, gösteri özelliğine sahip detayların öne çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bunları yaparken de insanları göz ardı ederek mültecilere yönelik geliştirilen temsil ve söylem şekillerinin çok problemleri bir yapıya bürünmesine yol açmaktadır (Çakır, 2013: 119-120). Medya genel olarak insanı göz ardı ederek haberlerin ifadelerini oluşturmaktadır. Bu durum da pek çok sorunun ortaya çıkmasına yol açar. Bu araştırmanın sonuçları da bu durumu destekler niteliktedir. Medyanın özellikle çarpıcı fotoğraflar seçerek kurguladığı haberler bilinçli insanların bile görüşlerinin etkilenmesine neden olmaktadır. Diğer yandan medyada mülteciler ile ilgili sarf edilen “kaçak” ve “öteki” gibi ifadeler de yine bireylerin zihinlerinde yer ederek kafa karışıklığına neden olabilmektedir. Gölcü ve Dağlı (2017) tarafından yapılan çalışmanın da sonuçları benzer şekildedir. Söz konusu çalışma haber metinlerinde medya tarafından kodlanan mülteci temsillerinin insanların görüşlerini belirlemede önemli bir etkisi olduğunu öne sürmektedir. Benzer konudaki Göker ve Keskin (2015) tarafından gerçekleştirilmiş olan farklı bir araştırmanın bulgularına göre dezavantajlı konumda bulunan mültecilerin medya tarafından zihinlerde yer etmesi istenen şekilde konumlandırıldığı belirtilmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada medyanın mültecileri olumsuz bir profile yerleştirmesinin toplumdaki algıyı biçimlendirdiği de ifade edilmektedir.

Bu çalışmada genel olarak medyanın oluşturduğu temsillerin toplum üzerinde etkili olduğu varsayıldığı için medya ile ilgili eğitim alan ve “bilinçli” kabul edilmesi muhtemel İletişim Fakültesi öğrencileriyle görüşülmüştür. Çalışma kapsamında iki farklı şehir seçilmesinin nedeni bir metropol olan İstanbul ile daha az nüfuslu Eskişehir’de okuyan öğrencilerin konuya bakış açılarının değişip değişmediğinin incelenmesidir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında şehirlerin de insanların önemli konularla ilgili görüş oluşturmadaki etkisi dikkati çekmektedir. İstanbul’da yaşayan öğrenciler fiziksel yaşamlarında da daha fazla mülteci gördükleri için duruma daha empatik bakabilmiştir. Buna karşılık Eskişehir’deki öğrencilerin medya eğitimi aldıkları halde gerçek yaşamda çok fazla mülteciyle karşılaşmadıkları için medyadan daha fazla etkilendikleri dikkati çekmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmada medya okuryazarlığı eğitimi alan bireylerin bile çoğu zaman ileri düzeydeki medya manipülasyonuna karşı koymakta zorluk yaşadığı ortaya konmuştur. Bu durum vicdan ve toplumsal yaşamla ilişkili olarak değerlendirildiğinde insanların içinde yaşadıkları sorunlara profesyonel olarak bakmalarının zorluğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla şaşırtıcı olmayan bir şekilde medya alanında eğitim alan İletişim Fakültesi öğrencileri, içinde yaşadıkları toplumun karşı karşıya kaldığı bir problem olan mülteciler ile ilgili medyada paylaşılan haberlerden etkilenebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği Konseyi (2001). *Council Directive, Official Journal of the European Communities*.
- Barthes, R. (1981). *Camera lucida*. New York: Hill and Wang.
- Barthes, R. (1977). *Image, Music, Text*. London: Fontana Press.
- Barthes, R. (1992). *Camera Lucida*. Çev. Reha Akçakaya. İstanbul: Altıkırkbeş Yayınları.
- Bell, P. (2001). *Content analysis of visual images*. ed. Leeuwen T. & Jewitt C. Handbook of Visual Analysis. London: Sage. 10-34.
- Boztepe, V. (2017). *Televizyon Haberlerinde Suriyeli Mültecilerin Temsili*. Ankara Üniversitesi, İlef Dergisi, 4(1): 91-122.
- Current, C. (2008). *Normalizing Cuban Refugees: Representations of Whiteness and Anti- communism in the USA During the Cold War, Ethnicities*. London: Sage.
- Çakır, M. (2013). *İnternet Haberciliğinde Yasadışı Göç Sorunu*. Online Academic Journal of Information Technology, 4(12): 105-124.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler- Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Fairclough, N. (2001). *Language and Power*, London: Longman.
- UNHCR (2014, 15 Aralık). <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/documents.php?page=1&view=grid>.
- UNHCR (2015, 11 Kasım). Syrian Refugees Inter-Agency Regional <http://www.unhcr.org.hk/files/2015%20Emergency/Syria/Feb%2005/SyrianrefugeecrisisInter-AgencyRegionalUpdate20150205>.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Göker, G. & Keskin, S. (2015). *Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili*. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi. 41: 230-256.
- Gölcü, A. & Dağlı, A. (2017). *Haber Söyleminde Öteki'yi Aramak: Suriyeli Mülteciler Örneği*. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. 28: 11-38.
- Güçtürk, Y. (2014). *İnsanlığın Kaybı: Suriye'deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu*. Ankara: SETA Vakfı.
- Hall, S. (1999). *İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü*. Medya, ed. Küçük M. İktidar, ideoloji. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. 77-126.
- Hall, S. (2002). *İdeoloji ve İletişim Kuramı*, ed. İrvan S. Medya, Kültür, Siyaset. Ankara: Alp Yayınevi. 101-126.
- Hall, S. (2003). *Kodlama ve Kodaçım*, ed. Çoban, B. ve Özarslan Z Özarslan. Söylem ve İdeoloji. İstanbul: Su Yayınları. 309-326.
- İnceoğlu, Y. (2012). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kılıç, B. & Üstün, K. (2015). *Turkey's Syrian Refugees: Toward Integration*. İstanbul: Seta Vakfı Yayınları.

Philo, G. & Beattie, L. (1999). *Message Received*. New York: Longman.

Regional Refugee & Resilience Plan 2016-2017 (Bölgesel Mülteci ve Esneklik Planı 2016-2017). Regional Strategic Overview, The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). <http://www.unhcr.org/partners/donors/570668e36/regional-refugee-resilience-plan-2016-2017-response-syria-crisis-january.html?query=syrian%20refugees%20turkey%202016>

Said, E. (2002). *Reflections on Exile and Other Essays*. Cambridge: Harvard University Press.

Seydi, A. R. (2014). *Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar*. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31: 267-305.

Shanto, I. (2010). *Essays for the 21st Century*, ed. Race D. ve Markus H. R. ve Moya P. New York: W. W. Norton and Company, 251-273.

Van Dijk, T. (1987). *Communicating Racism. Ethnic Prejudice in Thought and Talk*. Newbury Park: Sage Publications.

Van Dijk, T. (1993). *Principles of Critical Discourse Analysis*. Discourse and Society, 4 (2): 249-283.

Van Dijk, T. (2003). *Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım*, ed. Çoban B ve Özarslan Z. Söylem ve İdeoloji. İstanbul: Su Yayınları. 13-112.

Van Dijk, T. (2007). *Bir Söylem Olarak Haberin Disiplinler Arası Çözümlemesi*, ed. Şendur Atabek G. ve Atabek Ü. Medya Metinlerini Çözümlemek. Ankara: Siyasal Kitabevi. 164-176.